

Nagy Milada:

A LÁTHATATLAN CSATATÉR: IZRAEL KÜZDELME A DEEPPAKE ÉS A KÖZÖSSÉGI MÉDIA ÁLTALI MANIPULÁCIÓVAL

DOI: 10.35926/HSZ.2024.3.7

ÖSSZEFOGLALÓ: A tanulmány bemutatja a civil hasbara¹ és a deepfake² jelenségét Izraelben, különös tekintettel a Vaskardok (Iron Swords) műveletre, amely az Izrael és a Hamász terror-szervezet közötti háború 2023. október 7-i kirobbanása után kezdődött. Az elemzés rávilágít az önkéntes csoportok, a high-tech cégek és a kormányzati kapcsolatok szerepére, miközben kritikusan értékeli a nemzetközi hatásokat. Az ajánlások kiemelik a defenzív hasbara helyett a befolyásolásra összpontosító stratégia fontosságát, továbbá hangsúlyozzák a civil szervezetek függetlenségének és erőforrásainak támogatását. Az elmúlt években a mesterséges intelligencia alkalmazásai és a deepfake-tartalmak terjedése kihívást jelentenek a nemzetbiztonság szempontjából. Az Amerikai Egyesült Államok Nemzetbiztonsági Ügynöksége szerint a deepfake-technológia politikai, társadalmi, katonai és gazdasági dezinformáció terjesztését könnyíti meg. A deepfake-jelenség okozta problémák közé tartozik, hogy az emberek hajlamosak elhinni az álláspontjukat tükröző tartalmakat, ami szélsőségeshez és az igazság erodálódásához vezet. A Vaskardok művelet kiváló példa arra, hogyan lehet a deepfake-technológiát a közvélemény befolyásolására használni. A hamis információk terjedése mellett az Elon Musk által bevezetett változtatások a közösségi médiaplatformokon további problémákat okoztak.

KULCSSZAVAK: Izrael, deepfake, közösségi média, Hamász, katonai művelet

A SZERZŐRŐL:

Dr. Nagy Milada főiskolai docens (PhD), tanszékvezető (Budapesti Gazdasági Egyetem, Külkereskedelmi Kar, Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék) (ORCID: 0000-0001-5089-504X; MTMT: 10033228)

A DEEPPAKE-JELENSÉG TÁRSADALMI HATÁSA

Az elmúlt években megszorodtak a mesterséges intelligencia alkalmazásai és a mélyen hamisított tartalmak előállítására szolgáló eszközök, amelyek olcsón és viszonylag könnyen használhatóvá váltak. Ezzel párhuzamosan javult a kimenetük hitelessége, és ma már olyan képek, hangfájlok és videók létrehozását teszik lehetővé, amelyeket nehéz – ha egyáltalán lehetséges – megkülönböztetni a hiteles anyagoktól. Az Amerikai Egyesült Államok Nemzetbiztonsági Ügynökségének 2023 szeptemberében közzétett dokumentuma azt állította, hogy a mesterséges média létrehozásának mértéke és „egyszerűsége” jelentős kihívást

¹ Hasbara: nyilvános diplomácia héberül.

² Deepfake: hitelesnek tűnő videó, amelyben általában ismert személyek arcát használják fel álhírek terjesztésére. A videó előállításához a mesterséges intelligenciát alkalmazzák.

jelent a nemzetbiztonság számára, valamint ösztönözheti politikai, társadalmi, katonai és gazdasági dezinformáció terjesztését.³ Ez csak egy a biztonsági intézmények által kiadott figyelmeztetések hosszú sorában.

A deepfake-technológia egyik leggyakoribb felhasználási módja az egyének elleni támadás, például hamis pornográf tartalmak létrehozásával vagy egy személy hangjának másolásával lopás vagy zsarolás céljából. Ugyanakkor a deepfake-technológia alkalmas arra is, hogy befolyásolja a politikai folyamatokat, például a demokratikus választásokat. A közelmúltban került forgalomba egy deepfake-videó, amelyben Ron DeSantis floridai kormányzó bejelentette, hogy kiszáll a 2024-es elnökválasztási versenyből.⁴ 2023. májusi egy másik példa arra, hogy az amerikai társadalomra és gazdaságra milyen hatással voltak a deepfake-anyagok, amikor a lángoló Pentagonról készült mesterségesen előállított képek terjedtek el az interneten, ami a tőzsde meredek zuhanásához vezetett.⁵ A hamisítványok befolyásgyakorló hatása nem kizárólag a minőségükből vagy a könnyű elkészíthetőségükből fakad, hanem elsősorban azon alapul, hogy a közösségimédia-platformoknak köszönhetően széles körben terjeszthetők, és kihasználható a víruszerű terjedésük.

Eddig az Oroszország és Ukrajna közötti háború volt a legkiemelkedőbb teszt példa arra, hogyan lehet a mélyreható hamis technológiát a közvélemény befolyásolására használni egy nemzetközi konfliktus esetében. Vlagyimir Putyin orosz és Volodimir Zelenszkij ukrán elnökről egyaránt készültek deepfake-videók,⁶ amelyekben bejelentéseket tettek, illetve a saját nemzetükhöz szóltak. Ezek a videók azonban nem befolyásolták jelentősen a háború menetét.

A deepfake-jelenség által okozott egyik fő probléma az, hogy az emberek hajlamosak automatikusan elhinni az álláspontjukat tükröző tartalmakat anélkül, hogy ellenőriznék az információ hitelességét. Ez a szélsőséges fokozódásához vezet, és mindkét oldalon egyre erőteljesebben rögzül a saját meggyőződése. Ezért, amikor a Hamász által Dél-Izraelben elkövetett mészárlás részletei napvilágot láttak, világszerte sokan nem hittek a jelentéseknek. Izrael a nyilvános diplomáciai válaszkampányában eltért a korábbiakban alkalmazott titoktartástól, és tudatosan döntött úgy, hogy képeket és felvételeket mutat be a Hamász atrocitásairól. Mégis, még a tényszerű információk bemutatása után is sokan kitartottak azon meggyőződésük mellett, hogy ezek hamis tartalmak.

Az, hogy nem lehet eldönteni, hogy egy adott tartalom valódi-e vagy hamisítvány, ahhoz az általános érvhez vezet, hogy olyan válságban vagyunk, amelyben az igazság – mint a modern társadalom közös alapjának értéke – erodálódik. A deepfake-technológia és a közösségimédia-platformok egy újabb szintet jelentenek az álhírek korában és az igazság utáni világban, amelyben nagyobb teret kapnak az érzések, a hit és a személyes vélemény, mint az objektív tények.⁷ A tendencia elsőként a demokratikus társadalmakat sújtja, amelyek a szólásszabadságot és a pluralizmust szentesítik.

DEEFAKE A VASKARDOK MŰVELET IDEJÉN

Egyes kutatók szerint az Izrael és a Hamász közötti háború példátlan a deepfake-tartalmak terjesztése szempontjából. Amint kitört a háború, az internetet elárasztották a különféle

³ NSA 2023.

⁴ Suciú 2023.

⁵ Mauran 2023.

⁶ Gavin 2023.

⁷ Hoggan-Kloubert–Hoggan 2023.

hamis tartalmak, új frontot nyitva az izraeli közbeszéd előtt.⁸ A sok közül az egyik kiemelkedő esetben a palesztinbarát felhasználók egy olyan képet tettek közzé, amelyen egy csecsemő látható a lerombolt gázai épületek romjai között. A fotó, amelyet széles körben megosztottak, világszerte megjelent Izrael-ellenes tüntetések plakátjain, sőt a Liberation című francia újság címlapján is.⁹ Hamar kiderült azonban, hogy a képet mesterségesintelligencia-technológiával készítették, és már 2023 februárjában is használták. Wendy McMahon, a CBS News vezérigazgatója szerint az Izrael és Hamász közötti háborúval kapcsolatban a szerkesztőség hírszerkesztőségébe küldött több mint 1000 videónak mindössze tíz százaléka volt valódi. McMahon szerint a hírszervezeteknek világszerte hatalmas mennyiségű hamis és hamisított információval kell szembenézniük, és ennek megfelelően olyan szabványokat kell létrehozniuk, amelyek biztosítják a tartalom hitelességét.¹⁰ A Time magazin szerint a háború első három napja alatt legalább 14, a háborúval kapcsolatos hamis állítást mintegy 22 millió alkalommal tekintettek meg az X (korábban Twitter), a TikTok és az Instagram közösségimédia-platformokon.¹¹

A propaganda és a hamis információk terjesztésére irányuló erőfeszítések mellett a terrrorszervezetek deepfake-technológiát használnak arra, hogy pánikot keltsenek a lakosság körében. A jelenség kezelésére törekedve több cég is olyan eszközök fejlesztésébe kezdett, amelyek képesek a deepfake-tartalmak azonosítására, például az *AI or Not*, amely képes megállapítani, hogy egy adott fénykép hiteles vagy mesterséges intelligencia terméke. Bár ezek az eszközök nem tudják teljes bizonyossággal hitelesíteni a tartalmakat, döntésük messzemenő hatással lehet Izrael nyilvánosságára.

Amikor például Benjamin Netanjahu miniszterelnök hivatalos X-fiókjá közzétett egy fényképet egy Hamász által halálra égetett csecsemőről, az hatalmas hullámokat kavart a nemzetközi médiában. Amikor azonban a fényképet ellenőrizték, a szoftver azt állította, hogy azt a mesterséges intelligencia készítette. Ennek eredményeképpen fogalmazódott meg a vád, hogy Izrael dezinformációt terjeszt. Bár az *AI or Not* később kiadott egy pontosítást, amelyben kijelentette, hogy a kép valódi, és az X eltávolította a fotó hitelességét vitató vádat, sokak számára az eset ártott Izrael nyilvános diplomáciai erőfeszítéseinek, és újabb bizonyítékot szolgáltatott azoknak, akik tagadják, hogy a mérsárlás egyáltalán megtörtént. Ez az eset rávilágít arra, hogy milyen gyorsan megnyerhető vagy elveszíthető a közvéleményért folytatott harc az interneten – és milyen károkat okozhat a hamis információk bemutatása, még akkor is, ha azokat később eltávolítják vagy frissítik.¹²

A probléma megoldására törekedve mintegy tíz nappal a háború kitörése után az izraeli Nemzeti Kiberigazgatóság (National Cyber Directorate) felhívást tett közzé munkacsoportok felállítására, hogy megtalálják az online álhírek elleni küzdelem módját.¹³

A mostani háború arra is rávilágított, hogy milyen hatalmas károkat okoztak az Elon Musk, az X vezérigazgatója által bevezetett változtatások, amelyek a népszerű platformot a hamis információk termékeny táptalajává tették. A vállalat eltörölte az ellenőrző jeleket, és helyette a havi előfizetési díjat fizető felhasználók posztjait támogatta – függetlenül attól, hogy

⁸ Schwartz 2023.

⁹ Khatsenkova 2023.

¹⁰ Marino 2023.

¹¹ Rajvanshi 2023.

¹² Marchant de Abreau 2023.

¹³ NCD 2023.

milyen tartalmat osztanak meg.¹⁴ A cég által nemrég elbocsátott alkalmazottak többsége a dezinformációk eltávolításáért volt felelős. Miután kiderült, hogy a platform durván megsértette az európai digitális szolgáltatásokról szóló törvényt, amely tiltja az illegális tartalmak és dezinformációk terjesztését; az Európai Bizottság vizsgálatot indított a vállalat ellen.¹⁵

A technológia befolyása azonban nem teljesen negatív, és néhány országnak – köztük Izraelnek – sikerült azt a nyilvános diplomácia szolgálatába állítania. Például a Hamász megszárlásáról készült számos videót és tanúvallomást több tucat nyelvre fordították le mesterséges intelligenciát alkalmazó technológia segítségével, abban a reményben, hogy minél több felhasználóhoz jussanak el szerte a világon. Emellett a szintén a deepfake-technológián alapuló virtuálisvalóság-alkalmazásokról kiderült, hogy segítenek a mentális egészségügyi problémák kezelésében. Ezeknek az eszközöknek a használata tehát segíthet a háborús élményeik miatt poszttraumás stressz-szindrómában szenvedő emberek kezelésében. Mindazonáltal általánosságban elmondható, hogy a technológia jelenlegi állapota – párosulva a mesterséges tartalmak korlátlan terjesztésével a közösségimédia-plattformokon – óriási kihívást jelent.

A KÖZÖSSÉGI MÉDIA BEFOLYÁSOLÓ HATÁSA

A digitális technológia kulcsszerepet játszik Izrael nemzetközi országimázsa alakításában, ugyanakkor a vele szembeni palesztin ellenállásban is. A megszállt palesztin területeken és Izraelben az internet elterjedtségének mértéke (75, illetve 90%) azt jelzi, hogy az online technológiák mindkét társadalomban mélyen beágyazódtak.¹⁶ A palesztinok meglehetősen korán és előszeretettel alkalmazták az internetet, szinte azonnal, amikor az az arab világban megjelent, hozzávetőlegesen a 2000-es évek elején, a második intifádával egy időben.¹⁷ Eközben Izrael előkelő IT-fejlettségi pozícióra és „startup nemzet” státuszra tett szert, és megerősítette dobogós helyét a kiberhadviselésben.¹⁸ Mindazonáltal az Izrael hírnevével kapcsolatos problémák nem új keletűek. Az államnak erős kritikával kellett szembenéznie, és a nemzetközi megítélése is erőteljesen romlott a korábbi évtizedek hadműveletei alatt – leginkább 1982-ben, 1996-ban és 2006-ban Libanonban, valamint a *Védelmi Pajzs* művelet (Operation Defensive Shield, 2002) idején, amikor katonai támadást indított Ciszjordánia (West Bank) ellen.

A 2000–2005-ös évek az online (és offline) megszállás elleni fellépés kikristályosodásának döntő időszakát is jelentették. 2005 óta a blogok, a felhasználók által generált videók és a közösségi hálózatok megjelenése mind hozzájárult ehhez a fejlődéshez.¹⁹ A 2008–2009-es *Öntött ólom* (Cast Lead), a 2012-es *Felhőoszlop* (Cloud Column) és a 2014-es *Erős szikla* (Protective Edge) katonai akciók – amelyek során Izrael a Gázai övezet ellen hajtott végre katonai akciókat, valamint az izraeli erők 2010-es támadása a török *Mavi Marmara* segélyszállító flottilla ellen, amikor az megpróbálta áttörni a határzárát a Gázai övezetnél – rendkívüli rosszállást váltottak ki nemzetközi szinten. A hivatalos (diplomáciai) szintéren időnként elhangzó elítélő határozatok mellett az elmúlt években európai és észak-amerikai nem kormányzati szervezetek (NGO-k) is élesen bírálták Izraelt.

¹⁴ Gilbert 2023.

¹⁵ Európai Bizottság 2023.

¹⁶ Internet World Stats 2022.

¹⁷ Aouragh 2012, 82–84.

¹⁸ Nagy 2023, 55–57.

¹⁹ Alsaafin 2013.

A CIVIL HASBARA ÁLTAL ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

Izrael katonai konfrontációira adott negatív kommentek áradata önkritikát is kiváltott az államból, például az izraeli Állami Számvevőszék elnöke elmarasztaló jelentést tett közzé a 2006-os libanoni háborúról.²⁰ Ez a kritika és az azt követő közbeszéd nyomása egy olyan kormányzati hivatal létrehozásához vezetett, amely az izraeli diplomácia megújításával foglalkozik. Ez a jelenség hasbara (nyilvános diplomácia) néven ismert. Az újszerű fejlemények és a növekvő nemzetközi figyelem ellenére a hasbara nem új jelenség: Izrael Állam alapítása óta létezik, és mindig is a kormányzati politika fontos pillérének számított. A hasbara kudarcjai nem tekinthetők az internet új keletű következményeinek, hanem inkább a folyamatos veszélyérzetből fakadó aggodalom részei.

A legtöbb civil hasbara a különböző célközönségekre szabott anyagok és tartalmak terjesztésére összpontosít a közösségi médiában, többek között azzal a szándékkal, hogy előadások feltöltésére, Izrael-barát tüntetések szervezésére és az azokon történő részvételre ösztönözzék az embereket. Ezek az akciók nyíltan vagy azonosítás nélkül (No Logo) történnek. Számos egyén vagy csoport kifejezetten az izraeli álláspontot támogató információk és narratívák összegyűjtésére létrehozott weboldalakat működtet, amelyeket akár ők vagy mások a közösségi médiában használnak fel. Egy másik módszer a technikai eszközök létrehozása: a high-tech cégek meglévő termékeit alakítják át a releváns anyagok fordítására, gyűjtésére és kezelésére. Ezen túlmenően vezető szakmai csoportok egyéneket képezhetnek ki a polgári művelési helyiségekben.

A szervezetek egy része hangsúlyozza, hogy a hasbaráról a befolyásolásra, a napirend meghatározására, valamint a reaktív kezdeményezésekről a proaktív kezdeményezésekre történő áttérésre van szükség annak érdekében, hogy elérjék az Izraelt nem támogató lakosságot. Míg a hasbara Izrael védelmére tett kísérletben gyökerezik, a befolyásolás során nem mentegetőzik; inkább egy történetet mesél el, és az adott célközönség érzelmeit szólítja meg. További módszer az Izrael és a liberális nyugati világ közös értékeinek hangsúlyozása, miközben az egész nyugati világot fenyegető terrorra hívja fel a figyelmet. A Hamászt az Iszlám Állammal egyenlővé tevő narratíva fontos ahhoz, hogy elterelje a Gázában végrehajtott izraeli akciókkal kapcsolatos kritikát, és hogy a nyugati közönség számára hangsúlyozza a társadalmukat fenyegető veszélyeket.

A különböző hasbaraszervezetek közötti együttműködések jelentősen növelik az erejüket. Erre kiváló példaként említhetők a több művelési szobát egyesítő csoportok, mint például a Synchronized Hasbara War Rooms, amely mintegy 100 független szervezetet foglal magában. A partnerségek nemcsak a tartalom terjesztése szempontjából fontosak, hanem a cselekvési módokra, a meglátásokra és az üzenetek pontos testre szabására vonatkozó tanácsok cseréje szempontjából is. Más WhatsApp-csoportok tartalmakat és üzeneteket töltenek fel terjesztésre (például a Hasbara Material for Dissemination, amelynek mintegy ezer tagja van).²¹

A civil hasbara és az influenszerek hozzájárulása a gyors reagálási képességükben és a közösségi médiában folytatott kiterjedt tevékenységükben rejlik. Ezek az eszközök jól példázzák az al-Ahli kórházban történt robbanás (2023. október 17.) esetét, amelyről – bár kezdetben Izraelt okolták – hamar bebizonyosodott, hogy a palesztin Iszlám Dzsihád okozta. A Hamász hamis állításai és az Izraeli Védelmi Erők (Israel Defense Forces – IDF) szóvi-

²⁰ Greenfield–Rothman 2012.

²¹ Benjakob 2024.

vője által a teljes tényállás ismertetése között azonban több óra telt el, amely alatt a Hamász narratívája gyökeret vert a Közel-Keleten és Nyugaton egyaránt. A hivatalos izraeli válasz megvárta az IDF vizsgálatának az eredményeit, miközben a „gyilkos Izrael” uralta a főbb nemzetközi médiacsatornákat. Izraeli befolyásos személyek intenzív, elszánt és hosszú, kemény munkája – amelyet Izraelben és világszerte több ezer követővel rendelkező vezető újságírók is támogattak – kellett ahhoz, hogy ha csak kis mértékben is, de ellensúlyozták a Hamász hazugságainak romboló hatását.

Ennek ellenére kérdéses, hogy mennyire mérhető e szervezetek hatása a nemzetközi szinten: úgy tűnik, hogy a civil elemek hasbaratevékenységének nagy része a hazai izraeli társadalomban visszhangzik, de a világ más részein kevésbé hangsúlyos. A hatás értékelésének egyik módja a közösségi médiában népszerűsített narratívák terjedésének vizsgálata. Például a túsok kiszabadítására irányuló felhívások és személyes történeteik nagyon hatékonyak voltak a közösségi médiában, ami világszerte súlyosbította azon emberek elítélését, akik eltávolították a túsok képeit tartalmazó plakátokat a közterületekről. Egy másik mérési módszer a Hamász büntetteit tagadó személyek elleni fellépés, amit a közösségi médiában sokszor megosztottak. Például Samantha Pearson, a kanadai Alberta Egyetem Szexuális Támadások Központjának igazgatóját – aki tagadta a Hamász által nők ellen elkövetett bűncselekményeket – az izraeli aktivisták intenzív fellépése után elbocsátották, és ez a hír szintén elterjedt a közösségi médiában.²²

Ugyanakkor vannak olyan üzenetek és tettek, amelyek sérthetik az izraeli érdekeket, például az a magánkezdeményezés, amely egy állítólagosan a Hamászhoz kapcsolódó oldalon közzétett videókat és atrocitásokat bemutató anyagokat. A tartalmában gyilkosságokkal való dicsekvés, valamint atrocitásokról készült képek és videók szerepeltek. Az ilyen oldal haszna az izraeli érdekek szempontjából kétséges, különösen azért, mert hamar kiderült, hogy hamisítvány. Ráadásul az izraeli morál emelésére szánt üzenetek egy része valójában negatív hatással lehet Izrael megítélésére a nyugati közönség szemében. Egy széles körben terjesztett kép például egy katonát ábrázol, aki egy karosszékekben ül Gázában, mögötte pedig héber graffiti olvasható a falon: „*Elkezdünk arabul beszélni, üdv a pokolban*”.

A CIVIL HASBARA ÉS A KORMÁNYZATI MINISZTERIUMOK KÖZÖTTI KAPCSOLAT

A hasbarakezdeményezések egy része függetlenül működik, nincs kapcsolatuk a hivatalos szervekkel, és nem veszik figyelembe az üzeneteikre vagy módszereikre vonatkozó iránymutatást. Ezek a szervezetek fejlett képességekkel rendelkeznek a média, a nyilvánosság és a közösségi média területén, és ezért látványos sikereket értek el abban, hogy gyorsan és hatékonyan reagáljanak a digitális térben bekövetkezett fejleményekre. Vannak olyan csoportok is, amelyek érdekelték a kormányzati szereplőkkel való együttműködésben. Szorosabb kapcsolat alakult ki az ilyen csoportok és a kormány között, amit az is bizonyít, hogy forrásokhoz férnek hozzá és hivatalos üzeneteket kapnak. A kormány minisztériumai segítséget nyújtanak az együttműködésben érdekelt civil szervezeteknek, amelyek például különböző kezdeményezésekhez kapnak támogatást. A Diaszpóráügyi Minisztérium például pályázati felhívást tett közzé, amelyben forrásokat ajánlott fel a

²² Ivanov 2023.

civil hasbarakezdeményezéseknek, és olyan szervezetek is élhetnek ezzel, amelyek információt szolgáltatnak a hasbaratörekvések működtetéséhez.²³

NYILVÁNOS DIPLOMÁCIA A VASKARDOK MŰVELET IDEJÉN

A Hamással folytatott korábbi harcoktól eltérően úgy tűnik, hogy a Vaskardok művelet idején izraeli állampolgárok ezrei csatlakoztak a „hivatásos” hálózati befolyásolókhöz a narratíváért folytatott globális küzdelemben. Emellett több tucat, ha nem több száz civil „hadiszobát” hoztak létre. A magyarázó anyagok közvetítésére, a technológiára és a kognitív kampányra összpontosító munkacsoportok alakultak, amelyek célja a hasbara hatékonyabbá tétele. Az izraeli high-tech szektor is bekapcsolódott a küzdelemben, és számos hasbarakezdeményezés alakult ki az önkéntes hadiszobákká átalakított munkahelyeken. Az illetékes kormányminisztériumok és a biztonsági közösség igyekszik kihasználni a civil hasbarapotenciált. Idővel azonban e kezdeményezések jelentős része megszűnt, amikor azok, akik elindították őket, rájöttek, hogy erőfeszítéseik hatástalanok a palesztinbarát narratívák világméretű cunamijával szemben, vagy mert vissza kellett menniük dolgozni. A civilek által folytatott nagyszabású hasbara új jelenség, és a folyamatban lévő háború miatt tanulmányozni kell a jellemzőit, és meg kell fontolni, hogyan lehetne a legjobban kiterjeszteni a kognitív kampányhoz való hozzájárulását, egy olyan kampányhoz, amelyet Izrael általában elveszít.²⁴

A Nyugatot célzó izraeli civil nyilvános diplomáciai kezdeményezések feltérképezése szerint 2023. december elején mintegy 120 „műveleti szoba” és 40 olyan szervezet létezett, amelyek hasbaracélú technológiai eszközöket fejlesztenek, valamint 100 olyan adatbázis, amelyek a nyilvános diplomácia különböző fajtáival foglalkoznak.²⁵ Jelzésértékű, hogy ezek a számok csökkenést mutatnak a háború korábbi szakaszaihoz képest. A kezdeményezések nagy része (72) önkéntesekre épül, és nem profitorientált, míg e kezdeményezések kisebbsége (13) már a háború előtt is foglalkozott hasbaratevékenységgel.

Az önkéntes csoportokhoz olyan technológiai cégek és reklámcégek csatlakoznak, amelyek munkájuk egy részét hasbaratevékenységgé alakították át, a felsőoktatás világából érkező szakemberek, valamint olyan szervezetek, amelyek a háború előtt Izrael-barát tevékenységet és antiszemitizmus elleni harcot folytattak. A vizsgált kezdeményezések többsége az angol nyelvű nyugati közönségre irányította tevékenységét, köztük a veterán Stand With Us,²⁶ valamint a Reichman Egyetem DiploAct²⁷ nevű programja, amely a hasbarával foglalkozik. Számos műveleti szoba tevékenyége a tartalomfejlesztés és -terjesztés; az egyik legjelentősebb a Bring Them Home Now²⁸ (azaz az elraboltak és az eltűntek felkutatásáért és hazahozataláért küzdő) csoport. Ezekon kívül vannak még befolyásos egyének is, akik önállóan tevékenykednek az izraeli hasbara népszerűsítése érdekében, akár a tengerentúlon is.

Az e szervezetek mögött álló logika több elemből áll: először is annak felismerése, hogy a közösségi médiában folyó diskurzus általában Izrael-ellenes, míg a palesztinok szinte automatikusan támogatást élveznek. Másodsor – tekintettel a világszerte növekvő antisze-

²³ Diaszpóraügyi Minisztérium 2023.

²⁴ Aouragh 2016.

²⁵ Hasbaramap 2024.

²⁶ Stand With Us 2024.

²⁷ DiploAct 2024.

²⁸ Bring Them Home Now 2024.

mitizmusra – szükség van a zsidó közösségeket védő üzenetek terjesztésére külföldön is. Harmadszor, egyes önkéntesek úgy érzik, hogy a hivatalos izraeli reakció hiányos – különösen a háború kezdetén volt az –, és ezek a kezdeményezések a civil aktivizmust jelentik számukra. Egy másik ok az volt, hogy többen személyesen és kreatívan kívántak hozzájárulni a háborús erőfeszítésekhez.

ÖSSZEGRÉS

A közösségi médiában megjelenő külföldi befolyás kezelése jelentős kihívást jelent Izrael számára: egyrészt azért, mert ez arra kötelezi a kormányt, hogy bizonyos szintű felügyeletet vezessen be a közbeszédben, ami egy demokratikus országnak kevésbé érdeke, másrészt pedig azért, mert nem lehet elkülöníteni a külföldi befolyást és az izraeli belső diskurzust. Mindazonáltal Izraelnek foglalkoznia kell a kérdéssel, és integrált választ kell adnia.

Először is, a kormánynak fenyegetésként kell definiálnia a jelenséget, és megoldást kell kínálnia – például a digitális közösségi média szabályozásával és a nagyobb fokú átláthatóság megkövetelésével. Hasonlóképpen, oktatási kampányt kell indítania, amelynek célja, hogy felhívja a figyelmet a jelenségre.

Másodszor, a hírszerző szervezeteknek foglalkozniuk kell a hazai civil szférában megnyilvánuló kihívással, még akkor is, ha nem akarják minden képességüket bevetni ellene.

Harmadszor, a civil társadalomnak meg kell próbálnia felhívni a figyelmet a közösségi média rosszindulatú használatára, ezáltal egyfajta „online polgári védelmet” létrehozva és növelve az ellenálló képességet az ilyen jellegű támadásokkal szemben. Az elmúlt években ugyanis a nyilvánosság a tömegek bölcsességére támaszkodó civil szervezetek segítségével leplezte le a külföldi befolyásoló szereplőket. Így bár a civil társadalom a befolyásolási támadások célpontja marad, ugyanakkor képes jelentős elemként hozzájárulni az ezekkel szembeni ellenálló képesség megteremtéséhez.

Az izraeli élet kulcsfiguráinak (politikusoknak, újságíróknak, befolyásos személyeknek és polgároknak) fokozott gondossággal kell eljárniuk annak érdekében, hogy megakadályozzák a külföldi szereplők beavatkozását az izraeli belföldi, demokratikus diskurzusba. Ha pedig online manipuláció áldozatává válnak, nyilvánosan cáfolniuk kell annak tartalmát.

Bár úgy tűnhet, hogy azok a cikkek, amelyekben a kutatók magáról a jelenségről folytatnak diskurzust, megerősítik az álhírterjesztő csoportokat, és jelentősen növelik a nyilvánosságukat, attól függően, hogy milyen megfogalmazást alkalmaznak. Ha a beszámolók megismétklik a dezinformációt, akkor a közzététel káros; ha viszont kiemelik a manipulációt és azt, hogy hogyan leplezték le, akkor a jelenséggel szembeni társadalmi ellenálló képességet erősíthetik.

Az izraeli nemzetbiztonság aláásására irányuló külföldi erőfeszítések mellett az erőszak és az uszító belföldi diskurzus is lényeges veszélyt jelent Izrael társadalmi egységére és ellenálló képességére. Néha a két jelenségre adott válaszok azonosak, és az emberek felvilágosítására és tudatosítására, valamint a közösségi média körültekintő használatának ösztönzésére szólnak fel. Ennek ellenére néha úgy tűnik, hogy a közösségimédia-hálózatokon zajló belföldi diskurzus sokkal nagyobb veszélyt jelent, mint a külföldi beavatkozás.

Az izraeli hasbara vagy a nemzetközi szinten való befolyásolás érdekében tevékenykedő civil szervezetek új és üdítő jelenségnek számítanak, amelyek függetlenül és/vagy a kormányminisztériumokkal szorosan együttműködve dolgoznak. Ezek a szervezetek rendkívül hitelesek, mivel a közzétett információik hétköznapi civilektől származnak. Nem a rendszer helyettesítésére törekszenek, hanem egy olyan szempontot közvetítenek, amit

az állam államként nem tud. A civil csoportok másik egyértelmű előnye az alulról felfelé irányuló kampányok tevékenységében az, hogy sokkal nagyobb mértékben teszik lehetővé a célközönségük bevonását, mint ahogy ez a kormányzati kampányok esetében megvalósul.

Körülbelül egy hónappal a háború kezdete után azonban gyorsan csökkent ezeknek a civil szervezeteknek a tevékenysége, miközben nőtt a szakadék azok között, amelyek sikeresen népszerűsítették az izraeli érdekeket szolgáló narratívákat a nemzetközi szinten és a többi olyan csoport között, amelyeknek nem volt valódi hatásuk a nemzetközi diskurzusra, vagy csak a hazai izraeli társadalomra voltak hatással. E tendencia megállítása és a civil szervezetek tevékenységének ösztönzése érdekében szükség van egy koncepcionális elmozdulásra a defenzív hasbarától – amely kizárólag tényekkel próbálja igazolni Izrael álláspontját – a befolyásolási erőfeszítések felé, amelyek célja a közbeszéd alakítása az érintett célközönség körében. Továbbá a hasbaratevékenységet folytató minisztériumoknak segíteniük kell a civileket az erőforrások biztosításában, például tartalékos szolgálati napokat kell biztosítaniuk a civil szervezetekben feladatokat ellátó személyek számára (képzés, tájékoztatás, szakmai hasbaraanyagokhoz való hozzáférés biztosítása stb.). Emellett fontos látni azt is, hogy a háború alatt létrejött szervezetek egy része meg kívánja őrizni függetlenségét, és nem kíván állami irányítást. Egyedi hangjuk van, amelynek helye van az izraeli civil hasbara térképén, és hiteles, sőt befolyásolási törekvések élére állhatnak.

Annak ellenére, hogy továbbra is szükség van a mesterséges online tartalmak felkutatására és azonosítására szolgáló eszközök fejlesztésére, a meglévő eszközök korlátozottak, nem adnak egyértelmű válaszokat, valamint olyan ütemben fejlődnek, hogy nem tudnak lépést tartani a hamisítványok létrehozására használt technológia egyre kifinomultabbá válásával. Ráadásul a közösségimédia-platformok csak nagyon korlátozott választ adnak a hamis információkat bejelentő embereknek, mivel a jelentés kimenetele nagyban függ az azonos tartalmat bejelentő emberek számától, nem pedig magától a tartalomtól. Mivel ezeket a platformokat elárasztják a botok, és az Izrael-párti tábor létszámfőlényben van a palesztinpártiakkal szemben, ezek a mechanizmusok izraeli szempontból nem különösebben hatékonyak.

A kormányznak az X (korábban Twitter) ellen hozott intézkedésekhez hasonlókat kellene hoznia a platformon megjelenő hamis információk mennyiségének fényében. A deepfake nemzetbiztonságra gyakorolt potenciális hatása egyre nyilvánvalóbbá válik. Ellensúlyozását együttműködéssel vagy alternatívaként a hamis információk fő terjesztőinek számító közösségimédia-platformokkal szembeni jogi korlátozásokkal lehetne elérni.

Más megoldások a társadalmi és a személyes felelősségvállaláshoz kapcsolódnak. A demokratikus országoknak támogatniuk kell a digitális írástudást ösztönző programokat, amelyek segítenek a felhasználóknak megkülönböztetni a hamis és a valódi tartalmakat, ösztönzik őket az információk keresztellenőrzésére és a megbízható források azonosítására, valamint tudatosítják az internetes tartalmak megosztásával és fogyasztásával járó felelősséget. Mindemellett létfontosságú, hogy a hivatalos izraeli szervek, élükön az IDF szóvivői irodájával, továbbra is a lehető legtöbb bizonyítékot és tényszerű információt tegyenek közzé, valamint biztosítsák, hogy azok eljussanak a célközönséghez szerte a világon, hogy az igazság legyőzze a hazugságokat és a hamisítványokat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Alsaafin, Linah: *Palestinians Turn to Facebook in Fight Against Occupation*. Al-Monitor, 2013. 04. 25. <https://www.al-monitor.com/originals/2013/04/social-media-palestinian-activism.html> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)

- Aouragh, Miriyam: *Hasbara 2.0: Israel's Public Diplomacy in the Digital Age*. Middle East Critique, 25. évf. 2016/3., 1–27. DOI: 10.1080/19436149.2016.1179432 https://www.researchgate.net/publication/303743496_Hasbara_20_Israel%27s_Public_Diplomacy_in_the_Digital_Age (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)
- Aouragh, Miriyam: *Palestine Online. Transnationalism, the Internet and the Construction of Identity*. London, I. B. Tauris, 2012.
- Benjakob, Omer: *Israel Has Bought a Mass Online Influence System to Counter Antisemitism, Hamas Atrocity Denial*. Haaretz, 2024. 01. 16. <https://www.haaretz.com/israel-news/security-aviation/2024-01-16/ty-article-magazine/.premium/israel-bought-mass-online-influence-system-to-counter-antisemitism-hamas-atrocity-denial/0000018d-0d31-db13-affd-7d3532830000> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 22.)
- Bring Them Home Now. 2024. <https://www.instagram.com/bringhomenow/> (Megtekintve: 2024. 01. 08.)
- Diaszpóráügyi Minisztérium: *Winning the war over the Israeli story*. 2023. 11. 27. https://www.gov.il/en/departments/publications/Call_for_bids/kol-war271123 (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)
- DiploAct. 2024. <https://www.diploact.com/en> (Megtekintve: 2024. 01. 08.)
- Európai Bizottság: *The Commission sends request for information to X under the Digital Services Act*. 2023. 10. 12. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_4953 (Letöltés időpontja: 2023. 11. 22.)
- Gavin, Gabriel: *'Fake Putin' announces Russia under attack as Ukraine goes on offensive*. Politico, 2023. 06. 05. <https://www.politico.eu/article/fake-vladimir-putin-announces-russia-under-attack-ukraine-war/> (Letöltés időpontja: 2023. 11. 22.)
- Gilbert, David: *The Israel-Hamas War Is Drowning X in Disinformation*. Wired, 2023. 10. 09. <https://www.wired.com/story/x-israel-hamas-war-disinformation/> (Letöltés időpontja: 2023. 11. 22.)
- Greenfield, Shivi – Rothman, Jesse: *Israeli Hasbara: Myths and Facts. A Report on the Israeli Hasbara Apparatus*. 2012. <https://www.molad.org/images/upload/files/49381451033828.pdf> (Letöltés időpontja: 2023. 11. 22.)
- Hasbaramap. 2024. <https://www.hasbaramap.com/> (Megtekintve: 2024. 01. 08.)
- Hoggan-Kloubert, Tetyana – Hoggan, Chad: *Post-Truth as an Epistemic Crisis: The Need for Rationality, Autonomy, and Pluralism*. Adult Education Quarterly, 73. évf. 2023/1., 3–20. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/07417136221080424> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 22.)
- Internet World Stats: *Internet Usage in the Middle East*. 2022. július. <https://www.internetworldstats.com/stats5.htm> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 22.)
- Ivanov, Jennifer: *U of A fires director of Sexual Assault Centre for signing letter questioning attacks on Israeli women*. Global News, 2023. 11. 18. <https://globalnews.ca/news/10101350/u-of-a-fires-director-of-sexual-assault-centre-for-signing-letter-questioning-attacks-on-israeli-women/> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 18.)
- Khatsenkova, Sophia: *Israel-Hamas War: This viral image of a baby trapped under rubble turned out to be fake*. Euronews. 2023. 10. 24. <https://www.euronews.com/my-europe/2023/10/24/israel-hamas-war-this-viral-image-of-a-baby-trapped-under-rubble-turned-out-to-be-fake> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 18.)
- Marchant de Abreau, Catalina: *Israel falsely accused of sharing fake images of Hamas atrocities using AI*. France24, 2023. 10. 16. <https://www.france24.com/en/tv-shows/truth-or-fake/20231016-israel-falsely-accused-of-sharing-fake-images-using-artificial-intelligence> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 18.)
- Marino, Kate: *Newsrooms should be prepared for deepfakes at a "staggering" scale*. <https://www.axios.com/2023/10/12/mcmahon-misinformation-cbs-deep-fakes-bfd> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 18.)

- Mauran, Cecily: *Fake Pentagon explosion photo caused a real dip in the stock market. AI at Work*. 2023. 05. 23. <https://mashable.com/article/ai-deepfake-image-pentagon-explosion-hoax> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 18.)
- NCD: 2023. 10. 18. https://www.gov.il/he/departments/news/kol_kore_fake_news (Letöltés időpontja: 2024. 01. 22.)
- NSA: *U.S. Federal Agencies Advise on Deepfake Threats*. 2023. 09. 12. <https://www.nsa.gov/Press-Room/Press-Releases-Statements/Press-Release-View/Article/3523329/nsa-us-federal-agencies-advise-on-deepfake-threats/> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)
- Rajvanshi, Astha: *How Israel-Hamas War Misinformation Is Spreading Online*. Time. 2023. 10. 13. <https://time.com/6323421/misinformation-about-the-israel-amas-war-is-rife-on-social-media-especially-x/> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)
- Schwartz, Rafi: *Is AI thickening the fog of the Israel-Hamas war? How cutting-edge tech is helping — and hurting — our attempts at understanding an already complex conflict*. The Week. 2023. 10. 19. <https://theweek.com/politics/is-ai-thickening-the-fog-of-the-israel-amas-war> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)
- Stand With Us. 2024. <https://www.standwithus.com/> (Megtekintve: 2024. 01. 08.)
- Suciu, Peter: *There Is Now A Deep Fake Video Of Ron DeSantis Dropping Out Of The 2024 Race*. Forbes. 2023. 09. 02. <https://www.forbes.com/sites/petersuciu/2023/09/02/there-is-now-a-deep-fake-video-of-ron-desantis-dropping-out-of-the-2024-race/?sh=549b021e7bf9> (Letöltés időpontja: 2024. 01. 05.)